

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklám-cikkek pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	—	8	Kor
Félévre	—	—	—	—	—	4	—
Negyedévre	—	—	—	—	—	2	—

— Hirdetések díjszabás szerint. —

Karácsonyi gondolatok.

A rég elbukott emberiség felsőhajtott akkor: „Harmatozz le nagy ég... fellegek csepegjétek az igazat...”. Akkor is úgy érzett, mint most. Változnak az idők, csak az emberi érzés, természet marad ugyanaz. Akkor önmagukért éltek a duslakodók. Az önzetlen szeretetet csak hírből ismerték. A világosság nem mindenfelé terjesztette jótékony hatását. A nép nagyrésze bekötött szemmel, hitet vesztett lélekkel vánszorgott. Érezte, hogy szerencsétlen, de nem tudott magán segíteni. Miért él? mi a célja? mi a jutalma? nem sejtette. A hatalmasok és dúsgazdagok jól érezték magukat. A puha vánkos, meleg szoba elfeledtette a kötelességérzetet. A jólét földhöz nyűgözte sivar lelküket, s nem tudtak felemelkedni a csillagok felé, hol igazság honol. Fülük süket maradt, nem hallotta meg a rabszolganép jajait. Kivesztett lelkükből az emberies érzés, nem akartak tudomást szerezni a nyomorgó nép gyötrő kínzásáról. Nem gondoltak semmivel, csak egyet ismertek és ebben mindnyájan résztvettek: a nép elnyomásában, a korbácsok suhogtatásában.

Ma is úgy van, mint régen volt. Ma is elnyomott az emberiség egyik része. Nyomorog, éheznek, rongyfoszlányokkal takargatja be didergő tagjait. Százerekre megy azok száma, kiknek nincs lakásuk, s kiknek nincs meg a mindennapi kenyérük. Pedig milliárdok hevernek pénzben, buzában és egyéb iparcikkekben felhalmozva. Vannak emberek, kik magukra többet költenek, mint a mennyit egy község keres. Arány nincs. Igazság nincs. Felebaráti szeretet? az kifogyott az emberek szívéből. Nem sokat törődnek az emberi étellel, ha egy elvesz a fárasztó munkában, tíz-husz van helyette. Egyebet nem ismernek, nem óhajtának: „Meggazdagodni minél gyorsabban”.

Azonban gyönyörű világot élünk, melynek neve pogány világ. A midőn az idők teje bekövetkezett, nem epekedtek semmi és senki után a felülvalkodott nagyok, érezték, hogy jönni kell valami rendkívülinek. De nem érdekelte senki őket, csak a pénz és a gazdagodás vágya. A szegények felsőhajtottak: „fellegek csepegjétek az igazat.” Négyezer éves sovárgás teljesült. Az ige testté lön. Az Isten jött, hogy megtanítsa az igazságra az embereket. Emberi testbe

öltözött, hogy megközelítsen, emberi szíve dobogott, hogy felmelegítsen, isteni ihletét kiárasztotta, hogy megtanítsa mindarra, a mi jó, a mi szent, a mi igazságos. Bámulta a világ, mert új tanítást hozott a földre. Csodálta az emberiség, mert így nem szólott ember, imádtá Őt, mert Megváltóját látta benne. Ő hirdette először, hogy mindnyájan testvérek vagyunk, egy atyának vagyunk gyermekei. Ő ítélte el az önzést, a haszonlesést. Ő hirdette, hogy a gazdagok nehezen üdvözülnek. Ő mondta, hogy a szegényen segíteni kötelesség. Ő volt az, ki vigaszt csepegtetett a szegény nyomorultak szívébe: „boldogok a szegények, mert övék a mennyek országa.” Tőle hallotta az emberiség először, hogy a munka nem szegény, nem bűn, a szegénység nem szerencsétlenség. Ő hirdette a valódi szabadságot, egyenlőséget és testvériséget.

Három éves fáradtságos munka után meghalt az igazságért. Megmentette az emberiséget. Égi tanait elvitték az apostolok a világ minden részébe, elhintették. elplántálták az emberek szívébe. Kikeltek gyümölcsei: a béke, a szeretet, türelem és megnyugvás. „Új világ ala-

TÁRCA.

A magyar kath. ifjúság zarándoklata Rómába.*)

(Folytatás.)

23.

Már a hajnal hűvös óráiban boldogan gondoltunk az új nap látványosságára. Siettünk is a reggelihez, hogy Isten segítségével jól felhasználjuk a gyorsan tovatűnő idő minden percét.

Ezüstszínű fémkannákban helyezték az asztalokra a már elkészített tejskávát. Mellettük csinos kosarakban a mi személyenkhez sem alakban, sem jóságban hasonló, hosszas és vizizű sütemény kínálta magát.

A reggeli főszolgálatánál még a legelső cukrászletben is kerülük az udvariasságot és az izlés kényességét. Nem bízzák a vendégekre a tejskávát vegyítését, a cukormennyiség meghatározását, hanem a teljesen elkészített reggelit az idegen elé viszik. Jó-e vagy nem, azzal nem törődnek. A szegény áldozatnak el kell költeni és aztán, ha nem is volt megfelelő, fizetni. Mily más kényelmet lehet találni a pesti Gerbeaudnál. Csak arra vagyok kíváncsi, hogy

olasz testvéreink miképp nyilatkoznak a mi udvarias szokásunkról a reggeli körül?

A program első pontja, a vatikáni muzeumok és a könyvtár megtekintése. Vatikán! A hit, tudomány és művészet üde forrása, erősfényű csillaga. Másodszor állunk meg szelid hatalmas előtt, nyitjuk ki a nehéz bronzajtót és lépünk át márványlépcsődet.

Tágas folyosó tárult elénk. Több lépcsősor vezetett innen a világhírű Museo Pio-Clementinohoz, mely tizenegy teremben mutatja be az egyes földrészek csodás régiségeit, elbájoló műremekeit.

Elragadtatással hallottam beszélni a bécsi és müncheni udvari muzeumokról. Istenem! Mily elenyésző pontok, a vatikáni muzeumhoz hasonlítva.

A nagy termeknek már az átjárása fáradságot okoz. Felőrai folytonos séta után azt gondoltuk, hogy elérünk az utolsóba, pedig ez távol volt tőlünk. Ujabb termeket pillantottunk itt meg és mi haladtunk tovább a sok kő és kőzet, kiváncsi tekintettel nézve körül, nem-e egy titkos delibáb esalfa játéka vonz magához. Álom vagy valóság? Álomnak szeretném vélni, szép álomnak, hisz csak ott lehet a képzelőerő emberfölfölti hatása alatt, oly mesterműveket, annyi drágaságot látni. Teljesen igaznak tartottam az Ezeregy éjszakában leírt rejtelmes kincshelyet.

A véletlenül okakerült arab nem láthatott abban érdekesebb szépséget és nagyobb értéket.

Az első terem a Sala Croce graeca nevet viseli. Építésének alakja, a görög kereszt adta elnevezését. Színes mozaikkövezté az örkváros régiségeinek egyik villájából, a Porta s. Paolo előtt heverő Roma Vecchia romokból lett összeállítva, mely amint mondják, a Quintiliánok tulajdonát képezte. A mozaik képei mesteri kezessel vannak megalkotva. Gyönyörű a két sphinx közé festett virágkosár, majd távolabb egy pajzson Pallas Athene képe. Az istennő ruháját kék szalagöv szorítja át, mely a hold különböző alakjai és a csillagoktól ábrándosan van behintve.

Mintha a csillagos ég teljes pompájával szállott volna, oly fénylő sugárkévet bocsát minden irányba a mozaik ragyogó fölülete. Gyakran nézünk a földre, lépésünk felve ereszkedik le, az angyalabak sétatályára. Kiakarja kerülni a művészt égitestét, nehogy csillogásukból veszítsenek.

A gyönyörű kövezethez méltó a berendezés, a kiállított tárgyak. A vésett munkák közt Nagy Konstantin leányának, Konstancianak porfirből készült síremléke ritka értéket képvisel. Szt. Ilona dobormű emlékköve, a Torre Pignattara mellett elterülő sírhelyből, szinte itt lett

*) Lásd a Közmuvelődés 41-ik számát.

kult, melyben több fény és ragyogás, mint a mennyi köny és fohász."

De ezen ország a feledés homályába veszett el. Elfelelték az emberek Krisztus tanítását. A fényre árny borult, szétszakadtak az összekötő kapcsok, melyek az emberek egymáshoz fűzték. Elfelelték a felebaráti szeretetet. Elszigetelten, elesigázva nyomorognak az emberek. — Újra el kell jönnöd édes üdvözítő. Igen sokan epedve várunk. Sokkal többen mint akkor, nagyobb nyomorral, bánattal megrakódtan. Jőjél Jézus, alkítsd át e pogány világot. Jőj el bőszeggeddel, vigasztald meg a szegényeket, kiket annyira szeretél; erősítsd a fáradozókat, kikhez te is tartoztál. Vedd le a rabláncokat, melyekkel e pogány világ rabságra vetted, s melyek ólomként neheznek fáradt tagjainkra. Oszlasd el a sötétséget, mely beborította lelki világunkat. — Nézz le kegyes szemmel a megvetettekre, elhagyottakra, kiket nem tekintenek már felebarátoknak a hitetlen világ döllyösei. Tégy igazságot azoknak, kik a te és egyházad törvényeit lábbal tiporják.

Jőj el édes Üdvözítő és teremts új világot és önts új érzelmeket belé, melyben uralkodjék az igazság, otthon érezze magát a méltányosság és hassa át élető szeretet.

Karácsony lesz. Az Úr Jézus nem születik újra. Itt van közöttünk, halljuk tanítását, evangéliumát, látjuk egyházát és papjait, csak fel kell ismerni, meg kell érteni és követni azokat. Legyünk apostolok, hirdessük égi tanítását; osszassuk a sötétség borját, hogy diadalra jussan a Krisztusi eszme, hogy újra ölelkezék a társadalom minden rétege a szeretet érzelmével.

Akkor újra lesz karácsony, megújul a társadalmi rend. Kialakul egy új világ, melynek vezére Krisztus, madonnája Mária.

András Péter.

Pál Antal elnöki megnyitója irodalmi Társulatunk közgyűlésén.

A rohamosan fejlődő szellemi áramlatok sokféleségében nagyon fontos hivatása van a társulatoknak és egyesületeknek, ezt — azt hiszem — senki sem tagadhatja. A társulatok hivatása ugyanis gépöntökül szolgálni, melyek a sokaságot tájékoztatják a felszínre kerülő eszmékről, hogy ezeknek útmutatása mellett helyes irányban tudjon haladni az is, kinek napi munkája vagy a szellemi előképzettség nem teljes volta nem teszi lehetővé a felszínre jutó eszmékkel, vallási, politikai és társadalmi kérdésekkel való alapos és rendszeres foglalkozást.

Ezt érzi a mai társadalom minden irányítója. Ezért látjuk, hogy körülöttünk csaknem napról-napra keletkeznek egyesületek, melyek akár a nemzeti érzés ébresztésére, akár a nemzeti vagyon növelésére, akár az ismereteknek a társadalom legalsóbb rétegeibe való bevitelére vállalkoznak, valamennyien ennek az előbb jelzett célnak, e közszükséglet kielégítésének óhajtanak szolgálni.

De azt is tapasztaljuk, hogy az egyesületek a nagy versenyben nem tudnak egyformán érvényesülni, hogy izmosodni, áldasossá, termékenyítővé lenni, gyümölcsöt hozni csak azok képesek — hogy a növényvilágból vegyek képet — melyek erőteljű duzzadó, egészséges hajtással indulnak szárba, s a badon, a kellő szellemi és anyagi erővel bővelkedve növekednek, a többi mint a püszészirag, mint a pincei hajtás csak teng sápadtan, gyümölcsöt, hasznot nem hajt, s létezését legfeljebb csak az mutatja, hogy kisebb-nagyobb tért elfoglal odujában.

főállítva. Szép még e teremben Vénus szobra és az egyik vizistennek fekvő alakja.

Mindenkit meglep a harmadik terem, a Galleria dei Candelabri. Nyolcvan mtr. hosszú korridor (folyosó) fogadja a belépőt, melynek mennyezetét díszes freskók borítják. A képek nagy része XIII. Leó pápa uralkodásának híresebb napjait örökítik meg.

A korridor két oldalán elhelyezett vázák izgató hatást kölcsönöznek a teremnek. Szobrai közül kiváló alkotások a Hadrián császár villájából származó efezusi Diana, a sástól elesébitott Ganymed és a harcoló perzsa, mely Attalos görög király tulajdona volt. Régi alakítást mutat be a görög futárú szobor. Kr. e. az ötödik században készült egyik bronzdomborművének hű lemásolása.

—Sala dell Muse főíratot visel az ötödik helyiség. A nyolcszögletű díszterem tizenhat márványoszlopon nyugszik, tágas területét a muzsák és görög szónokok szobrai népesítik be. A kilenc muzsa Praxiteles remek csoportjának sikerült utánzása. Az ő eredeti szobrain igen jellemzők a fej vonásai. A műértők kivétel nélkül szobrainak fejét díceserik, amelyet nagy ereditéséggel alkotott meg. A hajmintázásánál sem követi a régi görög iskolát. Elődei geometrikus hullámvonalakban rendezték el a hajfürtöket, ő fölhangy e szokással és természetes alakban vési ki.

Praxiteles művészi jellemét az első pillanat fölfelezi a muzsákon. A nagy mester szoborfejeinek sajátos, szivethódító tekintete, melyet az alsó szemhéj csekély behúzása okoz, a merengő nézés mellett az ajkák körül elfutó szelíd mosoly, a muzsák arcairól is levet.

A hetedik és nyolcadik teremnek mennyezete két festőnek, Piutricechio és Pier Matteo-nak fantáziáját ismerteti. Közel a bejáratnál Thanatos, a halál geniuszának szobra áll. Távolságban a bánatos Penelope, majd a Mattei világból áthozott egyik amazon alakjával és Poseidippos költővel találkoznak. Érdekes itt még egy nagyobb alabástromtálca, a szent apostolok sírjától.

A Sala dei Busti, vagy a nyolcadik terem négy részre oszlik és különösen mellszobrokat csoportosít elő. Hadrián, Augustus, Néro császárok szobrai műérzemi szempontból tekintve, kedves benyomást tesznek. Csinosak még Zeus főistennek tiszteletébreztető szobra, Hérának egy igen régi, a Krisztus előtt való századokból készült képről levett, szabályos feje. Az angyalvárból áthozott Pallas szobor és az egyik letört oszlopra helyezett Horáknak (évszakok istennői) mosolygó arca, szinte ezen helyiséget díszítik.

Még csak két terem van hátra a Museo Pio-Clementinoból, a Cortile del Belvedere és a Belvedere előcsarnok. Az előbbinek négy szögletességében, a vatikáni gyűjteménynek igazán ritka tárgyai vannak elhelyezve. Föltűnő a bejáratnál két molossusi ebnek élethű alakja.

Körülnézünk. Találón képezi a sok fölhalmozott műtárgy e muzeum zárókövét. El lehet mondani a mestereknek ideállított munkáiról, hogy a jellemzés titkait, a harmonikus színezést és a művészi technikát ritka szerencsével oldották meg.

Mily elragadó a híres Laokon csoport. A márványba vésett Laokon fiai közt áll és várja Apollo parancsára a biztos halált, a közeledő

Hogy az egyesületek között a vallásos irányuaknak van első sorban nagy hivatásuk, az is tagadhatatlan valóság.

Ezt főleg akkor érezzük a maga valóságában, ha a mai ismeretterjesztő társulatoknak s kivált a sajtó nagyrészenek működését s a közszellem irányításában elfoglalt irányzatos szerepet az erkölcsi és nemzeti érzéssel szemben elfoglalt állását tekintjük.

Lehetetlen, hogy már az a hang, mely igen sok sajtótermékben elkezdett harapózni, meg ne botránkoztassa a nemesebb érzésű olvasót, s pedig nemcsak az úgynevezett tömegek izlése szerint készült olvasmányokban, hanem még a legelőkelőbbekben is.

Ma már nem egy pórias szóval, kifejezéssel, — nem mondhatom másnak — kipurjantással találkozunk tárca és regényírók műveiben is, melyeket leírjuk bizonyosan nem ejtene ki művelt köri nemcsak női, de előkelő férfirtársaságban sem. De ez meg a legendyhebb alakja tán a rombolásnak. Hat azok az osztály, nemzetelleni izzó gyűlöletet lehelő izgatások, melyek célja világosan: minden mostani társadalmi rend felforgatása, mint akár a nagy francia forradalom idején, hogy a romokon, a lelketlen izgatók maguk jussanak azon osztályelőnyökbe, melyek ellen most dühöngenek.

De még ennél is sokkal rettentőbbek a vallási és erkölcsi érzelem életkörében való rombolások.

Százsor megcáfolt történelmi hazugságoknak, ráfogott meséknek célzatos ismétlése már a legelemibb erkölcsi érzést is kiirtani látszik, kivált a kevésbé műveltek lelkeiből. A vallás, az egyház és szentség, szent ténykedései és szolgáinak kigunyolása, mi a mai napi fogyasztásra termelő irodalom bizonyos ágában minduntalan ismétlődik, a hitelenség elvadtította az emberek. A min nem is lehet csodálkozni, mert azon szín alatt, hogy az alsó néposztályokat is a szellemi haladás kincsének birtokába kell jut-

ket kígyó mérges támadását. Az egész arc a halálveszélynek kínos pillanatait oly meghatón tükrözi le, hogy a nézőben a drámai idegfejtés legnagyobb fokát éri el. Maga a szobornú pentelusi márványból készült. Midőn kevéssel a fölfedezés után Michelangelo a Laokon csoportot megtekintette, kritikája a fonséges munkát, a művészet esodájának ítélte.

Lassan haladunk a remek alkotások közt. Megállok a egyik szobornál. Gyönyörű ifjú keskeny övvel akarja homlokát átfonni, mellette a fal mélyedésében három értékes ruhadarab. Érdekességet árul még itt el az egyik domborműkép. Római hadihajót mutat be, kettős evezőssorral.

Nem lehet említés nélkül hagyni a Torso de Belvedere szoboresoprotot. Schiller, a világ-irodalom ismert költője fennkölt szavakban magasztalja ezt a mesterművet. Csak az a kár, hogy a foalak személye kétes, e hiányt azonban gyorsan feledtetli az egyes alakok remek plasztikája. Az ismeretlen foalakban nem egy művész Herkules alakját látja megelevenítve. De nézetük mellett azon kérdés, hogy miért nincs valáin oroszlanbőr öltöny, mely a Herkules képeknek jellemző tulajdonsága, nem talál megfejtést.

Szemben a szép szoborművel L. Cornelius Scipio disz siremléke emeli az utolsó terem értékét. A versekben foglalt főírás röviden ismerteti őt és megemlékezik nagy munkáiról, adományairól.

(Folyt. köv.)

T. K.

tatni, valóságos ostrom folyik azoknak hitbeli meggyőződése ellen. Felő, hogy már nem sokára nálunk is ismétlődhetik, ha így haladunk, az a szörnyűség, mit Franciaország egyik tanítójáról közölt egyik napilap, hogy ez a szörnyeteg az iskolában a feszületet kezébe vévén, kényszerítette az ártatlan lelki tanulókat, hogy tiszteletüknek e legszentebb jelére köpködjének rendre.

Szóval a társadalom képe és békéje teljesen feldult, mint az elégedetlen ember lelke. Új osztályharcok látszanak kitörésre készülni, az az erkölcsi tőke pedig, mely eddig a szegényt táplálta, az az Isten akaratán való megnyugvás, mely dúlt kedélyét sorsával kibékítette, már nincs sehol. Mintha egy gonosz kéz látatlanul mindent felforgatni, mindent összezavarni törekednék. A jó és rossz, az igaz és hamis, a jogos és igazságtalan, a szeretet és gyűlölet, a haza és nagyjából igazi értelműből mintha teljesen ki volna kivetve.

Valóban szükséges, a sok zavaros elmet megtisztítani, az igazság látszatával bevont hamisságot leleplezni, s az igaz világosságot, a helyes felvilágosultságot, a tiszta igazságot ültetni be a társadalom minden rétegébe. S annál szükségesebb, minél alsóbb az réteg, mely a hazug sajtó mérget szívja naponként magába, mert ez napilapjának szellemi vezetésének van teljesen kiszolgáltatva. S vajjon ki tehetné meg a felvilágosítást?

Bátran merem mondani, hogy maga a tiszta profan tudós ezt nem teheti. Helyes vezetésre csak a vallásos irodalom képes, ez tudja csak a nyers erőt az erkölcsi kötelességek közé szoríthatni s ott úgy vezetni, hogy ne csak a magán vagy önérdekek, hanem a közjává keresni is megtanulja az egyen.

Ezért, M. T. Uraim, elsőrendű fontosságú dolog, hogy az irodalomnak a ker. vallás eszméi érvényesüljenek. Hiszen az irodalom és vallás e pontban egy célt szolgálnak; az irodalom célja is nemesíteni a szívet, igazsággal tölteni meg az értelmet, és valjón más célja volna a vallásnak?

Az irodalomnak tulajdonképpen soha sem volna szabad az erkölcsi alapot szem elől téveszteni, mert csak így volna képes az igazi szívmesítés, az igazi műveltség szolgálatát teljesíteni.

Mert miként a helyes erkölcsi alaptól eltávozott oktatás és nevelés, már lélekrontás inkább, mint nemesis, ugyanazt állíthatjuk az ily irodalomról is.

Mennyi erkölcsileg hajótörött fiatal szív, mennyi önmagát korai sirba erőszakolt öngyilkos, mennyi kórházban sanyalódó szerencsétlen, mennyi gonosztevő tudná ezt igazolni!

Másfelől bele kell hatolnia az egyesületeknek és társulatoknak a falusi, városi nép, a kiscgazda, kisiparos, szóval a munkás háza szentélyébe. Fel kell világosítani a teendőkről, elő kell mozdítani boldogulásának útján, valóságos nevelődésre kell vállania, míg nem késő. És én félek, M. T. K., hogy ha nem sietünk, nem sokára késő lesz. Félek, hogy ha az az elvadtó irányzat, mely a szocializmus mai forgatagait tisztátalan kezével hömpölygeti, még mindig csak oly gyenge ellenállásra, oly gyámoltalan ellenfelekre talál, oly minden súly és erődítés nélküli gáttalalkozik, mint a milyenk eddigi irodalmi s sajtóbeli ellenállásaink, kísérleteink voltak, mondok félek, hogy ily körülmények között szemesebb ellenségünk fűgőbb karjai közé kaparítja teljesen azt a nagy közönységet, melynek vezetése a templom és iskola után a vallásos társulatok és egyesületek feladata volna.

M. T. Közgylés! Nem fejezhetem be e

pár igénytelen megnyitót a nélkül, hogy kifejezést ne adjak annak a meghiúsultságnak és fájdalmas részvét érzelmeknek, mely szívemet elfogja e pillanatban, midőn szent egyházunk mai állapotára gondolok s egyfelől a hitvallók sorába állott s a martíroimság koszorújára küzdőni kész francia katolicizmusra, másfelől némely lapjainknak ez állapotokon csaknem kitörő kárörvendezésére s édes hazánk mai ziláltnak tetsző állapotára tekintek.

Úgy tetszik nekem, mintha mi, itthon most a kezdetnél volnánk, mely ott fog végződni, hol a szabadkőműveség francia testvéreinket templomaikból kiűzve, örök áldozatuknak bemutatásában akadályozva készül keresztre feszíteni, s önkénytelen az a sóhaj tör elő a szívből: Isten övéi Franciaország, Isten övéi szegény hazánkat! Uraim, nézzünk Franciaország felé, és gondolkozzunk.

Ezzel Isten nevében mai közgyűlésünket megnyitom.

H I R E K.

— **Társulatunk választmányi gyűlése** december hó 15-én délután 5 órakor folyt le a gyulafehérvári róm. kath. főgimnázium elsőemeleti tanári termében. A gyűlésen jelen voltak: Pál Antal elnök, Wagner Sándor alelnök és szerkesztő, Kárpiss János titkár, Kulcsár Ferenc id. pénztáros, Bartalis József ellenőr; Tamási Áron, Kovács Lajos, Körödy Péter dr., Fejér Gerő dr., Zlamál Ágost, Péter János dr. és Rass Károly választmányi tagok. Elnök megnyitván a gyűlést jelentette, hogy a választmányt a közgyűlés előkészítése céljából hívta egybe. A mut választmányi gyűlésről fölvevett jegyzőkönyvnek tudomásul vétele és hitelesítése után Zlamál Ágost indítványára Straubert Ödön elhunyt belső választmányi tagnak emlékét jegyzőkönyvbe iktatták. — Ezután elnök jelentette, hogy Forster János külső választmányi tagga való megválasztását levélben köszönte meg; ezt örvendetes tudomásul vették. Majd elnök előterjesztette, hogy a volt pénztáros négyezerkettőszáz korona összegről kötelezvényt állított ki, amelyet az elnök a választmánynak bemutatott és a titkár kezébe adott. Kulcsár Ferenc id. pénztáros a választmány előtt megejtett pénztárvizsgálat után előterjesztette 1906. szeptember 13. tól december 15-ig a pénztári forgalomról szóló jelentését, még pedig a következőkben:

A) Bevétel:

1. Készpénzmaradvány a pénztár átvételekor	7.79 Kor.
2. Tagsági díjakból és előfizetésekből	527.80 "
3. Püspök úr ö. excaja ajándéka	600.— "

Összes bevétel: 1135.59 Kor.

B) Kiadás:

1. A lap nyomtatásáért nyomdásznak	810.— Kor.
2. Kezelési költségek, levelezés és utalványürlapok	5.10 "
3. Alaptőkéhez csatoltatott	220.— "

Összes kiadás: 1035.10 "

A) Összes bevétel 1135.59 Kor.

B) Összes kiadás 1035.10 "

Készpénzmaradvány: 100.49 Kor.

A választmány a pénztári forgalomról szóló jelentést tudomásul vette és a főtebb említett időre a pénztárosnak és ellenőrnek a fölmentvényt ideiglenesen megadta.

Kulcsár Ferenc id. pénztáros ezután előterjesztette az 1907. évről szóló költségvetést,

amelyet a választmány tudomásul vett és a közgyűlés elé terjesztett. Mivel egyéb tárgya a választmánynak nem volt, elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Kovács Lajos, Wagner Sándor és Rass Károly tagokat kérte föl és a gyűlést 6^{1/2} órakor bezárta.

Kárpiss János, titkár.

— Státusunk tanárai a közélet terén.

Kézdivásárhelyt e hó 15-ikén zajlott le a városi képviselőtestületi tagok választása. A megválasztott 13 rendes tag közé bejutott ottani gimnáziumunk két agilis tagja is: Gáspár István és Biró Lajos.

— **Köszönetnyilvánítás.** Alulírott hálás köszönetét fejezi ki kegyes jó atyánk Püspök Úr Ónagyméltóságának, hogy a bözödújfalui róm. kath. iskola mellett építendő védődögát költségeinek fedezésére f. évi november hóban 100 koronát kegyeskedett ajándékozni saját pénztárából. Viszonzásul fizesse meg kegyes jó atyáknak Az, akinek diacségére mindig fáradozott és fáradozik! A hitközség nevében: Kerekes György, jegyző.

— **Pál Gábor**, a esiksomlyói r. k. főgimn. derek igazgatója, akit ő felsége a magyar király, 30 éves szolgálati jubileuma alkalmából királyi tanácsossá nevezett ki, az elmulttétlen külön kihataláson volt Budavárában, hogy a királyi kegyeséget megköszönje.

— **Új életre kelt Mária-kongregáció.** A székelyudvarhelyi róm. kath. hitközség f. hó 8-án kettős ünnepben vett részt a zsufoalásig megtelt Szent Miklós-templom díszes falai között. Delülett hódolátát fejezte ki a Szeplötelen Szűznek, s délután folytatódott és befejezést nyert a Szeplötelen fogantatás ünnepe 15 levente felavatásával a Mária-kongregációba. Számuk ugyan esékely, de biztosnak vehető, a mennyiben minden figyelemzetés nélkül, önként jelentkeztek e társulat megalakítására, és mert két évig tartó hosszas próba nem hangolta le hevíket, hanem buzgalomukban fokozta. Egyebiránt e kongregáció a székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnáziumnál 1736-tól 1878-ig virágzásban volt; tehát nem viseli magán az ujdonság bélyegét. Az ifjuság epedve várta azon pillanatot, melyen kegyelmes Főpásztorunk előtt ünnepélyesen kijelentte, hogy a hold. Szüz örökös katonájává esküszik fel. Sajnos, hogy a várakozása nem teljesülhetett az említett formában, a mennyiben kegyelmes Főpásztorunk megrongált egészsége ennek útját állta.

A felvételt Székelyudvarhely érdemes esperes-plebánosa, Mikes János gróf eszközölte. Az ünnepély d. u. 5 órakor vette kezdetét. Beharangozás után a praeses vezetés mellett bevonult a templomba a 15 tanuló, kiknek arcáin a meghiúsultságot a szorongásig megtelt templomban mindenki szemlélhette.

A fölúttár előtt díszes szönyegekkel bevont terdeplők előtt elfoglalván a kongreganisták helyüket, megkezdődtek az ismeretes szertartások. A felvétel előtt szöszekre lépett Mikes János gróf főesperes-plebános és onnét inkább az ifjuság felé fordulva, olyan épületes beszédet tartott hozzájuk, melyvel nem csak őket, hanem minden jelenlévőt magával ragadott.

Ezek után a helybeli hittanár az oltártól tartott rövid exhortációt. Beszéde elején jelezte, hogy a Mária kongregáció 1736—1878-ig virágzott az intézetnél, tehát nem annyira megalakult, mint inkább hosszas álmából felébredt.

Kedvező jelnek tekinti azt, hogy e kongregáció alapszabályait néhai Gróf Batháni Ignác erdélyi püspök erősítette meg, mostan gróf Majláth erdélyi püspök ónagyméltósága ébresztette fel és gróf Mikes János helybeli főesperes ple-

bános gondozza, kinek legkellemesebb teendőit az képezi, hogy a kongregantákat szent beszédekkel táplálja és szent gyónásuk kihallgatásával őket az erényes élet magaslatára fenntarthatja.

Rövid exhortációját azzal végezte, hogy ismétlenül köszönetet mondott a helybeli professores-plebánosnak a Mária kongregáció ügyében kifejtett apostoli fáradozásaiért: ugyiszintén köszönetét tolmácsolta az ünnepre részt vett nagyszámú közönségnek is azért, hogy megjelenésükkel ezen ünnepélyt emelték. Köszönetét azzal az óhaj-tással fejezte ki, hogy a bold. szűz Mária imádkozzék érettük most is, de különösen haláluk óráján.

A templomi ünnepély végeztével a kongreganták élükön a hittanárral tiszteletüköt tették a buzgó esperes-plebánosnál, aki ismétlenül buzditólag szólott az új Mária-levéltekhez. A jelekből ítélve a felújult kongregáció láthatóan fog munkálni azon, hogy példájával másokban is kedvet keltsen a vallásos élet előbbvitelére.

— **A gyulafehérvári kath. kör** műsoros esteje dec. 16-án minden pontjában olyan kiválóan sikerült, hogy a nagy számban megjelent elite közönség elragadtatással beszélt minden egyes szereplő működéséről. A kritika teljesen lefegyvereződött, ami a szereplőkön kívül a kör fáradhatatlan igazgatójának, **Risznér Ödönnek** tulajdonítható, aki igazán áldozatos munkát végzett azzal, hogy ilyen magas szinten álló programot összeállított, szereplőket szerzett s az egész rendezte, vezette. Szerencsés keze van s a kör nagyon megszínyle, ha pozícióját elhagyná. Nem kell engedni!

— **Egyházközségi közgyűlés.** A gyulafehérvári róm. kath. hitközség december hó 16-án délután 3 órakor a városbáza tanástermében tartotta meg közgyűlését, amelynek egyetlen tárgya volt: az egyházközségi iskolaadó kivétele. A megjelentek szinte két óra hosszat tartó tárgyalásban megvitatták ezt az igen fontos ügyet minden oldalról, de különösen jogi szempontból és két szóval elfogadták az 5/0-os egyházközségi iskolaadó kivételét.

Csupán az a baj, hogy a közgyűlésen olyan kevesen, talán össze-vissza 16—18-an, jelentek meg, hogy ezek aligha intézkedhettek jogerősen a város egész kath. közönsége nevében.

— **I. népszerű előadás.** A kath. Legényegyesület ma vasárnap, dec. 23-án d. u. 5 órakor tartja első népszerű előadását az Európa szálló dísztermében. Ezúttal **Roska János** orvosnövendék fog előadást tartani igen praktikus tárgyról: a táplálkozásról. Utánn **Kotzebue**: Tekintélyes társaság e. I. felvonásos vígjátéka kerül színre, melyet **Rass** Károly alakított át magyarrá. A szereposztás a következő: Aggháziné **Bigner** Ida; Illus: **Bájer** Marika; **Biri**: **Deutsch** Jolán; **Légyaríné**: **Váczy** Jozefa; **Rozoga**: **Oprea** Gyárfás; **Ócskay**: **Apafi** Lajos; **Romházi**: **Török** Sándor; id. **Réthy**: **Benigni** Adolf; ifj. **Réthy**: **Paszko** János; **Vakares**: **Geđő** Mihály; **Klárka**: **Grüniger** Margitka. **Ránczosné**: **Kudler** Mária; **Mozgóziné**: **Török** Eszti. — **Belépődíj**: Üllőhely: 20 fillér; állóhely: 10 fillér. Hiszük, hogy a közönség ez alkalommal is tömegesen fog részt venni a kiválóan érdekesnek ígérkező előadásban.

— **A gyulafehérvári róm. kath. főgimn. Ifjúsági Segítő Egyesülete** most osztja ki a szegénysorsú tanuló ifjak közt a téli ruhasegélyt, amelyre 530 kor.-t fordít. Az 1906. évben husvét táján kiosztott 542 kor. ruhasegéllyel összesen 1072 kor.-át juttatott az egyesület a sok nélkülözéssel küzdő tanulóifjúság támogatására. A ruhasegélyen kívül az egyesület kölcsönkönyvtárából az 1906—1907. isk. évre kölcsönkönyv-

könyvvel 429 példányban, amelyek értéke 1002.08 kor. Az ifj. segítő egyesület jelenlegi vagyona takarékpénztári betétekben, értékpapirokban, sorsjegyekben kötvényekben, tartozásokban és fölszerelésben összesen 11407.45 K. A kölcsönkönyvtárban jelenleg van összesen 146 kötet iskolai könyv 520 példányban 1181.78 kor. értékben. — A segítőegyesület alapító tagjai közé most lépett ö. v. **Majláth Györgyné** önelencsi, **Püspök** urunknak édes anyja, akinek ez uton is legáltalánosabb köszönetét nyilvánítja az egyesület elnöksége. A segítő egyesület a szegény tanulóifjak jótékony segélyezésével nyissa meg a szülőknek, az iskola lelkes híveinek és a nagy közönségnek szívét és erszényét munkájának kegyes támogatására, hogy áldásos működése még eredményesebb és kiterjedtebb lehessen.

— **Szociális tevékenység.** Csikszentmiklós dec. 19-én „**G a z d a k ö r**” alakult, melynek elnökevé a közgyűlés egyhangulag **Körödy Mihály** plebánost választotta meg. Örömmel szegezzük le a tényt, mert azt látjuk belőle, hogy a szociális tevékenységre való állandó buzditásunknak kezd fogantatni lenni. Bárha minél gyakrabban számolhatnánk be újabb és újabb szociális alakulásokról. **Vivant sequentes!**

— **Matinée az ifjúsági céllövész** érdekében. **Balló** István dr. csiksomlyói főgimn. tanár, aki a státus tanárainak Csiksomlyón tartott kongresszusán vetette fel azt az eszmét, hogy a gimnázium két felső osztályának növendékeit rendszeresen kell gyakorolni a céllövészben, mindent elkövet, hogy a célt megvalósíthassa. Fáradhatatlanul dolgozik, hogy a tervmélőbbi megvalósítására szükséges anyagi eszközöket is előteremtse, mert e tekintetben a főhatóságtól — alap hiányában — nem lehet sokat várni. Ilyen szándékkal rendezett Csikszentmiklósra a főgimn. ifjúságával f. hó 16-án egy matinéet, melyen maga **Balló** a kurucok költészetét ismertette, növendékei pedig — mintegy illusztrációként — a kurucok négy időszakából (Kezddő kor — Tökély kor. — Rakózi korszak — leveretés után) szavaltak megfelelő, válogatott darabokat. A programpon-tok a legjobban sikerültek s mégis a közönség — a Csiki Lapok szerint — rendkívül csekély érdeklődést tanúsított egyetlen középiskolája ifjúságának működése iránt. Úgy látszik, a panamák, meg a politikai torzalkodások ott is leköltik az elméket és szíveket, mint akárcsak — **valahol!**

— **A gyulafehérvári főgimnázium torna-köre** egészen fiatal ifjúsági egyesület. Ebben az iskolai évben kezdte meg működését **Bihary Béla** tornatanár vezetése alatt és mégis első bemutatkozása alkalmával — f. hó 21-ikén — a legkellemesebben lepte meg a díszornázásra d. u. 5 órakor összegyűlt szép közönséget. Már a felvonulás meglepte a publikumot. Az egyszerű, de csinos tornaruhába öltözött ifjak komoly, de mégis fesztelhen magatartása eleve biztosította a későbbben bőséggel megnyilatkozó elismerést. A himnusz elhangzása után megkezdődtek a különböző és jól összeválogatott szabad- és szeryakorlatok. Hát e gyakorlatok alatt még a legnagyobb pesszimizmusra hajló lélek is felvidámult. Hiszen nem is olyan csenevész, nem is olyan degenerálódott ez a mi ifjúságunk, mint a hogy naponkénti élő és nyomatott jermiadókban lehet hallani. Olyan dőlceg, vállas fiúkat látunk, hogy csupa nyönyörűség volt nézni. A szabadgyakorlatoknál (vasbotokkal és buzogányokkal) könnyed hajlékonyságot, szabotóságot és — a mi szerintünk talán leg-

jobb — bizottságot és pontosságot tanusítottak; ez pedig a korrekt ügyelmzésnek eredménye. A szereken tünt ki aztán igazában az ifjak izomereje. Fokozatos nehézségű gyakorlatokat végeztek (nyújtón, korlátlan) simán és szépen, minden erőlködés nélkül. A tréfás tornajátékok pedig állandó derültséget keltek. Egyszerrel a tornakör első díszornázása minden tekintetben kiválóan sikerült s meggyőzhette a megjelenteket arról, hogy a gyulafehérvári főgimnázium testi nevelése jó kezekben van letéve, mert **Bihary** tornatanár semmi fáradságot sem kímél, hogy az ifjúsággal a testedzést megkedveltesse. A bevétel a tornaköri zászló javára mintegy 58 korona volt, melyhez felülfizetésekkel hozzájárultak: **Majláth G. Károly** gróf püspök úr öngyméltósága 10 kor., **Novák Ferenc** 2 kor., **Neuwirth József** 2.50 K., **Grosz János** főmérnök **Zaltna** 3 kor., **Tamási Áron** kanonok 1.50 K., **Láthi E.** 1 kor., **Imets F.** Jákó kanonok, **Etédiné**, **Majláth Béla**, **Knörrné** öngyúsága, **Farkas Pál** dr., **Márton Andor**, **Kovács** kanonok, **Forster J.**, **N. N.**, **N. N.** 50—50 fill., **Ujlakiné** öngyúsága 40 fill.

— **A szentmgyeyi r. k. tanítóegyesület** dec. 15-én tartott gyűlést az orsz. kath. tanítói árvaház javára 200 koronát szavazott meg.

— **Karácsonyi ünnepély.** A kath. legényegyesület dec. 26-án, ünnep másodnapján tartja meg karácsonyi ünnepélyét az egyesület helyiségében. Kezdeté este 6 órakor.

— **Pásztorjáték.** A kolozsvári auguszteumi r. kath. népiskola növendékei december hó 25-én (kedden) délután 5 órakor, az auguszteumi iskola termében (Nép-utca 1. szám) egybekötött karácsonyi pásztorjátékot rendeznek a következő műsorral: 1. „Menyőket az angyal, éneklük: a szereplő növendékek. 2. „Karácsonyi pásztorjáték”, összeállította: **Kovács Nándor** kolozsvári auguszteumi tanító. 3. **Bucsu**zó, előadja: **Kovács Margit** polgári iskolai tanuló. 4. **Karácsonyi ének**: A szereplő növendékek által. 5. „Az árva”, **Páros** jelenet. 6. „Karácsonykor”, szavalja: **Gróza Etelek** II. oszt. tanuló. 7. **Záróbeszéd**, ennek végén a szegény iskolás gyermekeknek juttatott adományok kiosztása. 8. **Karácsonyi ének**: A szereplő növendékek által.

— **Andrée utolsó üzenete.** A legújabb hirt **Andree**ről közli most ismet a koppenhágai **Afdenblad**, mely alig hagy kétséget az iránt, hogy **Andrée** merész utján elpusztult. Egy Island fellett hajózó cethalász palackot látott a tengeren s igyekezett azt kihorgászni. A mikor kifogták, akkor látta, hogy a palack — bár erősen le volt dugaszolva — üres. A tengervíz felig lemosta vígnétáját, de még látszott rajta a 9 ágú korona és kék mezőben az arany **Griffin**madár. Az egyszerű halász ezt valami különös fejedelmi palacknak vélte s hogy visszatért útjából, eldicskedett vele otthon a norvég partokon. Itt rájöttek, hogy ez az **Eszterházy** cagnagyár palackja, de rá jöttek arra is, hogy a palackban papirtekercs van. A dugasz eltávolítása után kitént, hogy ezt a levelet **Andrée** tette a palackba, amikor leghajója már a tengert surlotta a 84 ik szélességi fok alatt, oly dermesztő hidegben, hogy az utolsó palack cagnacja is elfogyott s a megfagyásnak van kitéve.

— **Egy érdekes bankett.** **Leopold Gyula** az **Általános Tudósító** c. könyvkiadó szerkesztő tulajdonosa, vállalta fennállásának tizedik évét ünnepelte. **Leopold Gy.** hirdetési közzétett vállalat megbeszélhetetlen szolgálatokat tett úgy a fővárosi, mint a vidéki sajtónak. Nem esoda tehát, ha a **Royal**-szállóban a magyar sajtó és a lapkiadók számos tagja, valamint a közismert hirdetőket adtak a banketten találkozó egymásnak, hogy ezzel is kifejezzék elismerésüket azon

agilis férfiúnak, a ki a magyar hirdetés ügyét modern, tisztos irányba terelte.

Tisztelettel kérjük hátrálékos előfizetőinket, kegyeskedjenek hátrálékaikat az Irodalmi Társulat pénztári hivatalának címmezve beküldeni, nehogy a lap szétküldésében akadály legyen.

Kérjük továbbá a pályázati hirdések díját a szerkesztőség címére beküldeni, hogy ne kénytelenítettünk felszólításokat küldeni.

Társulatunk XXVII. rendes közgyűlése.

Az Erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat 1906. évi rendes közgyűlése december hó 16-án d. e. 10^{1/2} órától délután 1 óráig és folytatólagosan december hó 18-án délután 4^{1/2} órától este 6 óráig folyt le a gyulafehérvári rk. főgimnázium tanácstermében. Jelen voltak: Pál Antal elnök, Wagner Sándor alelnök-szerkesztő, Kárpiss János titkár, Kulcsár Ferenc id. pénztáros, Bartalis József ellenőr, Imets F. Jákó, Tamási Áron, Zomora Dániel, Kovács Lajos, Szentmiklósy Jenő, Körödy Péter dr., Atzél Béla dr., Zlamál Ágost, Cserni Béla dr., Fejér Géző dr., Péter János dr., Rass Károly, Rak József, Márton Andor, Neuirth József dr., Király Gáspár, Száva Kristóf és mások.

Pál Antal elnök a gyűlést tartalmas elnöki beszéddel nyitotta meg, amelyben eleven vonásokkal rámutatott a keresztény egyesületi élet fokozott munkájának szükségességére a modern irodalmi és társadalmi fejlődésnek irányításában és kiegyensúlyozásában. (Mai számunkban közöljük. Szerk.) Ezután a mult közgyűlés jegyzőkönyvét tudomásul vették és hitelesítették. Péter János dr. felolvasta „Magyar humanisták a XVI. században” c. tanulása értekezését, amelyben a XVI. sz.-beli humanista-törékvéseknek az erdélyi részek kiváló társadalmi és irodalmi nagyságaival való kapcsolatát és azoknak írói működését tárgyalta. A zajos tetszéssel fogadott felolvasásért a közgyűlés elnök indítványára köszönetét nyilvánította, azt a lap részére elkérte (Közölni fogjuk lapunkban. Szerk.) és igen alkalmasnak találta, hogy ezzel kapcsolatban többen foglalkozhatnának behatóbban az egyes írók életrajzával és írói működésével, mert ez éppen talán a társulatunk céljaival.

Ezután Kárpiss János titkár előterjesztette az 1906. évről szóló jelentését, melyet kivonatban az alábbiakban ismertettünk.

Épen egy éve annak, hogy megtartottuk előbbi rendes közgyűlésünket, amelyen lelkes buzgósággal és újult reményekkel fogtunk ahhoz, hogy társulatunk életét föllendítsük, hogy munkásságát mennél általánosabb érdeklődés terére vonjuk. Sajnos, hogy ezen nagy reményeink nem mindenben valósultak meg.

Társulatunk vagyoni mérlege, a kiadások és bevételek aránya ezáltal a lap nyomatási költségeinek leszállításával csökkenyen, a különbözet talán realisan nyugodt megállapodáshoz jutott volna, ha alapítóink érintetlenül marad, amely most boldogult Biró Béla, volt kolozsvári apátplebános 200 kor.-nyi kegyes hagyományozása folytán 400 K.-ra emelkedett. Társulatunk magas fővédnöke, Majláth Gusztáv Károly gróf, erdélyi püspök úr öngyméltósága, aki mindig melegen óhajtott a irodalmi társulatnak úgy erkölcsi, mint anyagi fölvirágzását, évi 800 kor. adománnyal és 33 lappeldővel 264 kor.-nyi előfizetésével az 1906. évben is kegyeskedett támogatni társulatunk működé-

sét, öngyméltóságának ezen legkegyesebb támogatásáért ezáltal is leghalásabb köszönetünket nyilvánítjuk. Őszintén meg kell vallanunk, hogy ezen nagylelkű segítséges eddig is valóban létkérdése volt a társulat fenállhatóságának, s a jövőben, ha esetleg még életképességet látunk benne az egészséges fejlődéshez, annál inkább kell még ismételtlen is kikérnünk öngyméltóságának irántuk való kegyelmét és szives jötekonyságát.

Bevételeink és kiadásaink nem épen kedvező aránya mellett is a társulatnak még eddig esetleges fedezetlen adósságai nincsenek, amennyiben a nyomtatásért járó költségeket a december haviak kivételével mind kifizettük.

A kedvezőtlen anyagi helyzet vázolásától hadd térjek át a társulat szellemi ügyeire. A társulat folyóirata, a „Köz-művelődés”, még mindig nem emelkedett az általunk forrón óhajtott magaslatra; nem is lehet ez másképp ott, ahol annyi hidegséggel és oly csekély igazi, lelkes érdeklődéssel állunk egymagunkban, ahol a vidék által meg egy betűt is papírra vetni, sajnálva talán azt a csekély költséget és magában véve szót sem érdemlő fáradságot, hogy az erdélyi katolikusok közérdeklő ügyeiről egyedüli igazán hivatásos lapjukat spontane értesítse. Mondhatom nagyon könnyen megszámlálhatók, de megbecsülni való is az a néhány vidéki tag, aki áldozatot hozva, közleményeivel fölkereste a társulat lapját. Tiszteletet és megbecsülést kell itt hirdetnem azon derék emberek számára, akik ezzel is kimutatják, hogy a keresztény közszellemnek hivatásos ápolásáért tehetségűhöz mérten pénzt és munkát áldozni nemcsak tudnak, hanem akarnak is. Igen, eddig is az akaraton fordult meg itt minden; s most is, mivel nem akarják majd támogatni az erdélyi katolikus társadalmi és irodalmi közszellem ápolására alapított lapot, csakhamar megerjék azt az időt, hogy protestáns felelőknek meg lesz itt Erdélyben is a maguk virágzó hivatásos közlönye; addig mi katolikusok csak nagy nehezen övjük meg a mienket, hogy szegényeinkre esetleg megbukjék. A szerkesztő, úgy tudom, minden lehetőt igyekszik megtenni a lap érdekében, de szinte egymagában ekkora munkával csak alig küzdhet meg. Nagyon is szükséges volna már, hogy végre valahára mennél nagyobb számban tömörüljenek Erdély katolikusai és különösen az irodalmi társulat tagjai azon lap köré, amelynek hivatása nemcsak az, hogy hiteletüknek, nagyobb szabású tetteiknek, társadalmi működésüknek hü tükre, hanem egyúttal valamennyiüket a helyes irány felé terelő oktatója és irányítója legyen, mert más-különbön egységes vallásukhoz méltó egységes cselekvésekről szó sem lehet.

A Közművelődés az 1906. évben is minden vasárnap két ivnyi, nyolc oldalnyi terjedelemben heti 460 számban jelent meg. Ezek közül 406 tagilletmény és előfizetés, 38 cserepeldány, 11 hivatalos és 5 hirdetési és üzleti példány. A nyomdással kötött szerződés szerint 1906. április hó 15.-ig számonkint 55 kor.-ba, azóta pedig az új szerződés értelmében 45 kor.-ba került a kiállítás. Csereviszonyban állott az országnak szinte minden számottevő katolikus lapjával és több vidéki hirlappal.

A társulat belső élete a közvetetlen megelőző évekhez viszonyítva aránylag mozgalmassabb volt. Az elnök minden lehető elkövetett, hogy az alapszabályok 20. §-nak megfelelően, mely szerint a társulat működése választmányi és közgyűléseken, továbbá felolvasásokban nyilvánul. Igyekezett több tagot megnyerni fölolvadások tartása céljából és bizony némi tekintetben is sok nehézségekkel kellett találkoznia.

Volt összesen egy felolvasással egybekötött közgyűlés és 5 választmányi gyűlés az 1906. évben, ez utóbbiak közül a március hó 4.-ki felolvasással összekötte. Az 1905. november hó 26-án tartott közgyűlésen felolvastak: Zlamál Ágost: „A görög nép jelleméről”, Kárpiss János: Propertius és Horatius fordításából és Rass Károly: „A világ vége” c. novellát; a március hó 4.-ki választmányi gyűlésen Részner Ödön fölolvasta Bálinth György rendes tag beküldött költeményét, Atzél Béla dr.: „Hamis tanúzás és hamis esküvés a római és kanonjogban” c. értekezését és Prokucek Sámuel: „Fruzsina úr metamorfózisa” c. rajzát.

Az alapszabály megkívánta időben tartott választmányi gyűlésen megvizsgálták a kiküldött tagok a pénzügyi forgalmat, s megállapították a vagyoni mérleget, időről-időre elintézték a hivatalos jelentések kapcsán fölmerült ügyeket.

Sajnálattal kell jelentenem, hogy a halál az 1906. évben is elszóltította néhány derék tagtársunkat. Összesen hatan dőltek ki sorainkból. Meghalt I. Straubert Ödön, ny. főgimn. tanár, belső választmányi tag, akinek emlékét a választmány jegyzőkönyvébe iktatta. Jung-Cseke Lajos apát, ny. székelyudvarhelyi főesperes-plebános külső választmányi tag. Elhunytak továbbá: Barabás József verostonyi plebános, Flóri József farkaslaki plebános, Konecz Ignác nyug. rk. lelkész Baróthon és Snell József csicsókereszturi alesperes-plebános. Mindnyájukat kegyeletes megemlékezésünk kísérté sirjokba, némelyikéről részletes életrajzi vázálással is megemlékezett lapunk, s nálammal avatottabb emberek szóltak életük nemes példájáról, de nekem kötelességem itt is letenni meg friss sirbantjukra halás megemlékezésünk koszoruját.

A régi, buzgó tagtársak elhunytában meg elszomorítottabb az, hogy újabb nemzedek nem lép apáinak és elődeinek nyomába, mert az újonnan kikerült ifjú papok csak gyéren sorakoznak a társulat és lapja munkásainak sorába, pedig hát ez felig-meddig erkölcsi kötelességük is volna. Kötelességem végül a tagoknak számát közölni.

Meghalt hat, kilépett egy tag, ezzel szemben belépett három új rendes tag: Krümer Bonifác, szt. Ferencrendi házfőnök Körösbánya, Szabó Sándor kántortartató Kézdiszentlelek és Pénzes László székesegyh. s. lelkész Gyulafehérvár és egy tag, Máthé József, bácsi plebános rendes tagból pártoló taggá lett. Bárcsak sokan követnek még az ő jó példájukat: Igy a társulatnak van most 16 alapító, 73 pártoló, 144 rendes tagja és a lapnak külön több előfizetője. A tagoknak a száma (a csupán előfizetőket nem tekintve) tehát nem gyarapodott, hanem fogyott.

Amint látjuk, a társulat minden tekintetben súlyos viszonyok közé került. Csak nagy nehézségekkel tudja megközelíteni az alapszabály 2. §-ban megjelölt célját: azt, hogy a tudományos és szépirodalmat kath. szellemben művelje, s az írói erőket tömörítse; ezért egy hetilap kiadásával munkálja az időszakos sajtót, önálló műveket adjon ki és időnkint nyilvános felolvasásokat tartson. Emellett lapja kiállítási költségeinek fedezésében is csak a főszerző legkegyesebb adománnyal tud valahogy reuzálni. Tagjainak száma nem növekszik. Mindezek nem jó kilátást nyújtanak a jövőre. Itt az ideje tehát, hogy vagy szinte újlag alapítsuk meg a társulatot, vagy pedig mondjunk le minden szép elvülethez fűzött reményünkről. Csak azt sajnálnám, ha ezzel Erdélynek szinte egyetlen hivatásos katolikus lapja is 29 évi fenállás után meg-

szünnék, (Ennyire talán nem jutunk! Szerk.) mert az ő élete szervesen egybeforrt a társulattal és szerény meggyőződés szerint az itt megismert közszelleméből és közvetlenül tapasztalt pártoláshoz itélve egymagában még olyan mértékben sem fog megélni, mint most. Ezeket kell tehát most jelentésemmel kapcsolatban komoly megfontolásunk tárgyává tenni! és minden erőnknek megfeszítésével odahatnunk, hogy a Közművelődést nemcsak fenntartsuk, hanem a legszélesebb körű agitációval az erdélyi katolikusok olvasott és valóban közkedvelt lapjává tegyük. Tömörülünk tehát körjeje mennél többen, mondjuk mindnyájan és tegyen meg mindegyikünk minden tőle telhetőt a társulatnak újjáalakításában és lapjának emelésében és mennél szélesebb körökben való elterjedésében. Kérem titkári jelentésemnek szíves tudomásul vételét.

A titkár jelentését a közgyűlés tudomásul vette és az elhunyt tagoknak emlékét jegyzőkönyvében megörökítette.

Rass Károly ezután felolvasta Boeckor Mihály dr.-nak „A kegyelmi élet társadalmi feltételei” c. eszmével mélyen járó theologico-moralis tractatusát, amelynek nyomában élénk eszmecsere fejlődött ki; ennek végzetével a gyűlés a szerzőnek elismerő köszönetét nyilvánította és az értekezést a szerkesztőnek kiadta.

Erre Kulesár Ferenc id. pénztáros előterjesztette az 1905-ik évről szóló pénztári jelentést:

Pénztári jelentés az „Erdélyi r. k. Irodalmi Társulat” 1905. évi pénztári forgalmáról.

A) Bevételek:

1. Pénzmaradvány 1904. évről	65 K. 04 fill.
2. Előfizetések- és tagsági díjakból	1377 „ 94 „
3. A Püspök Úr Ö Exeja ajándeka	800 „ — „
4. A Püspök Úr Ö Exeja előfizetett 33 lap példányra	264 „ — „
5. Alaptőke kamatja	210 „ — „
Összesen: 2716 K. 98 fill.	

B) Kiadások:

1. A „Közművelődés” nyomtatásáért	2915 K.
2. Nyomatványokért	30 „
3. Teremért a közgyűléskor	6 „
4. Könyvkötésért	6 „
Összesen: 2957 K.	

C) Évi forgalom:

Bevétel	2716 K. 98 fill.
Kiadás	2957 „ — „

Kiadási többlet: 240 K. 02 fill.

A közgyűlés a jelentést tudomásul vette. Ezzel kapcsolatban az elnök előadta a pénztárnak a volt pénztárostól történt átvételét és változta a pénztár állapotát. A közgyűlés beható vitában tárgyalta az ügyet, az elnök eljárását tudomásul vette, a volt pénztárost azonban a felelősségtől föl nem mentette. Kulesár Ferenc id. pénztáros most előterjesztette az 1907. évi költségvetést, mégpedig a következőkben.

Költségvetés az „Erd. r. k. Irodalmi Társulat” bevételei és kiadásairól 1907. évre.

A) Bevételek:

1. Készpénz maradvány 1906-ról	100 K.
2. Alaptőke kamatja	220 „
3. Előfizetések és tagsági díjakból	1800 „
4. A Püspök ur Ö Exeja előfiz. 33 lappéldányra	264 „
Összesen: 2384 K.	

B) Kiadások:

1. A „Közművelődés” 52 száma à 45 K. 2340 K.	
2. Egyéb nyomtatványokra	200 „
3. Más szükségletekre	100 „

Összesen: 2640 K.

C) Évi forgalom:

Bevétel	2384 K.
Kiadás	2640 „

Kiadási többlet: 256 K.

A közgyűlés a költségvetést tudomásul vette.

Ezután következett volna a tárgysorozat szerint a tisztikar megújítása. Pál Antal elnök úgy a maga, mint tisztársai nevében lemondott, de mivel az előhaladt idő miatt az új választást megejteni nem lehetett, azért a közgyűlés december hó 18-ra elnapolta magát.

Az újonnan megnyitott közgyűlés, melyen az előbb jelen voltak nagyobb része megjelent, titkár bejelentésére Rak József papnevelőintézeti prefektust és Márton Andor püspöki szertartót a társulat rendes tagjainak megválasztotta. Majd Rass Károlynak a társulati belső élet elénkítését célzó javaslatára, amelyben azt ajánlotta, hogy a tagok egyrészt a vidéki erőket tömörítsék a társulat és lapja közé, másrészt ők maguk is legalább kéthetenként egyszer gyűljenek egybe a kath. körben, ott számoljanak be olvasmányaikról, munkásságuk terveiről, — élénk eszmecsere támadt arról, mikép lehetne a társulat működését szélesebb körűvé és intenzívebbé tenni. Zlamál Ágost felszólalása után, — amelyben hangoztatta, hogy a lap most is becsületére válik a társulatnak, de dolgozzanak mennél szorgosabban, mennél többen, s akkor mindig elég érdekes tárgya lesz a lapnak, — Tamási Áron felkérésére Pál Antal elfogadta az elnökséget, bizalmát helyezve a tagok nagyobb munkásságába; tiszt. elnök: Imets F. Jákó; alelnök: szerkesztő lett: Wagner Sándor; titkár: Kárpiss János; Pénztáros: Kulesár Ferenc; ellenőr: Király Gáspár. A lapszerkesztőség munkatársai: Zlamál Ágost, Rass Károly, Péter János dr. és Bartalis József. A belső választmány tagjainak megválasztottak: Tamási Áron, Gergely Ignác, Zomora Dániel, Kovács Lajos, Kóródy Péter dr., Cserni Béla dr., Fejér Gerő dr. és Rak József. (8.) A külső választmány tagjai: Balás Ferenc, Balinthe György, Balinthe László, Bándi Vazul, Barácsy Albert, Bilinszky Lajos, Both Ferenc, Butyka Sándor, Csató Ferenc, Csiky János, Erős József, Fejér Manó, Ferenczy Károly, Forster János, Karácsony József, Karácson Márton, Koncz István, Murányi Kálmán, Prokupek Sámuel, Ranez János, Sebestyén Mózes, Soó Gáspár, Takó János és Varga Sándor. (24.)

Rass Károly indítványozta, hogy a lap, tekintettel a vasárnapi események időszerű leközlésére, alkalmasabban szerdám vagy esztőtökön jelenhetné meg. Indítványát helyeslőleg elfogadták. Ezután a pénztár átadására bizottságot küldtek ki és elnök a 18-ki közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére Imets F. Jákó, Tamási Áron és Rak József tagokat kérte föl. Végül az elnök fejtegette, mennyire hasznos és célszerű lenne az erdélyi katolikus írókat fölívunk, hogy álljanak be a társulatba és tegyék mennél eredményesebbé és hatósabbá annak működését. Együttal buzdító kérést intéz a régibb munkásokhoz is, hogy nagyobb erővel fogjanak társulatunknak és a Közművelődésnek mennél kitartóbb pártoláshoz és így még egy szép reményekre jogosító jövő elé juthatunk. Ezzel kapcsolatban elnök indítvá-

nyára a gyűlés Wagner Sándor szerkesztőnek a mult évben a lap érdekében kifejtett munkásságáért elismerését nyilvánította és ezzel a közgyűlés este 6 órakor véget ért.

Kárpiss János,
titkár.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* A Szent-István-Társulat „Filotea”-ja. A Szent István Társulat zamatos magyar fordításban közrebocsátotta szalézi szent Ferenc „Filotea”-ját. Ezt a világhírű művet nem kell különajánlanunk; hiszen világi emberek számára való lelki tanács adó könyv nincs ehhez fogható több. S mikor oly nagy szükségét érezzük, hogy a társadalom vezetőosztályát, v az intelligenciát, kell visszahodítani a katholicizmusnak s a mikor egy-szersmind sokszorosán tapasztaljuk, hogy az intelligenciának a katholicizmus előtt való meghódolása nem teljes, ha az csak a fejnek s nem egyszersmind a szívnek, az erkölcsnek a meghódolása; mikor folyton látjuk azt, hogy nem lehetséges igazi társadalmi vagy politikai katholicizmus, az életszentségre való törekvéssel; ha mindezeket tapasztaljuk és tudjuk, akkor valóban azon kell lennünk, hogy a „Filotea”-t sok-sok példányban terjesztjük el a közép és főiskolai ifjúság s az egész intelligencia körében. Keresztény életre, erkölcsi tökéletességre van szükségünk; — erre gyönyörűen megtanít a szelidlelkű szalézi szent Ferenc. — A Szent-István-Társulat által közrebocsátott magyar fordítás dr. Platz Bonifác, a tudós cisztercita tollából való, a ki nem rég ugyancsak a Szent-István-Társulat megbízásából, Kempis Tamást fordította le. A Szent István Társulat „Filotea”-jának bolti ára 1 kor. 40 fill. A könyvet egyébként idei pártoló tag illetménynek szánta a Társulat.

* Auer István az „Alkotmány” segéd-szerkesztője, a jo nevű kath. író új munkával jelenik meg a karácsonyi piacon. Handelmasetti Eurica bárónénak, az anyai ágon magyar származású s bámulatos tehetségű kath. írónőnek európaszerzte ismert és dicsőített „Josse és Mária” c. kétkötetes regényét fordította le. A regény a XVII században játszik, abban a korban, melyben a reformatió legerősebben ütközött a katholicizmussal. A rendkívüli művészetet megfestett korpék minden művelt olvasónak nagy gyönyörűséget és élvezetet szerez. A fordítás jóságáról és magyarosságáról kezeskedik a fordító neve. A két kötet előfizetési ára 6 kor., mely a fordító címére küldendő (Budapest VIII. Baross-u. 48. II. 3.)

CSARNOK.

Püspökmegyei zsinat.

(Folytatás.)

22.

Valamint tehát a zsinat materiális dolgainak főintendánsa Magister Hospitorium, azonképen a zsinat szellemi működésének is meg van a maga főintézője és spiritus rectora, és ez a 2. Promotor. — A zsinati ünnepélyes ülések, amint már ismételtlen említettük, a templomban tartatnak, liturgikus szertartással.

Ezekben a püspök főpapi ornátusban, mitrával s püspöki — mozgatható — trónjából elnököl. Így azonban nemcsak fölöttébb kényelmetlen, de profanáló színezetű is volna, ha ő az elnökléssel, azaz, hogy az ülés vezetésével járó teendőket, amikkel okiratok forgatása stb. jár, a saját személyében teljesítené. Ebben tehát őt a Promotor helyettesíti.

Az ünnepélyes zsinati üléseknek tehát a Promotor az ügyvezető elnöke. Ott minden az ő felszólalására és felszólítására történik. A határozatokat a titkár a Promotor felszólítására olvassa fel; a határozatok szentesítését a Promotor kérésére mondja ki a püspök, aki máskülönb is minden egyes dolgot (actio synodalis) a Promotor kérésére tétel felyamatba. Az ülés megnyitását, prorogációját, bezárását s ami e három határ között csak előfordul, azt mind a Promotor kéri, solicítálja stb. Szóval ő rendezi, intézi az ünnepélyes zsinati ülés egész folyamatát. Szintügy a tanácskozási, vagyis előkészítő üléseket is, ahol azonban inkább a fő-fő előadó, (referendarius) tisztében mozog, mivel itt a püspök elnöklési tisztét nem akadályozza sem az ornatus, sem a liturgia rendje, mint a templomban. Zsinati titkárok, jegyzők stb. mind a Promotor vezetése alatt az ő utasításai szerint működnek. Világos tehát, hogy a Promotor állása eminenter bizalmi állás és hogy ő neki mindenben a püspök intenciói szerint kell eljárnia. Erre a díszes és fontos állásra tudós és előkelő dignitáriust szokás kijelölni. A Vicarius Generalis mint ilyen, a zsinaton is mint külön jogi személy szerepel és azért a Promotor tisztére mindig más egyházi férfi jelölendő ki. Mivel a püspök a zsinatra mindig a Cappa major díszében érkezik: ha a kijelölt Promotor praelátus vagy protonotárius, joga van az ünnepélyes ülésen Mantillettában megjelenni, de mellkereszt nélkül. Szokás, hogy a Promotor mellé még egy Notarius vagy Adjunctus adódjék az ifjabb papok közül, aki neki segítségére van.

A Promotor mellett egyik legfontosabb és tegyük hozzá legnehezebb és nagy felelősséggel járó hivatal a

3. Secretarius tiszte. Az ő dolga ugyanis az előzetesen megtárgyalt és a zsinat tanácskozási ülésein végleg elfogadott törvényszakaszok hiteles szövegének megszerkesztése és ennek a szövegnek felolvasása az ünnepélyes zsinati üléseken.

Ehhez pedig széleskörű tapasztalat és gyakorlat mellett alapos jogi tudás és jó latin stílus szükséges. Természetes, hogy a zsinat összes aktáinak kiadását is neki kell szerkeszteni s az ő tiszte arra is felügyelni, hogy sajtóhibák és egyéb tévedések nélkül való legyen a hiteles szöveg. Így hát neki is nagyon sok a dolga s mivel a zsinati ünnepélyes üléseken a Decretumok felolvasása nagyon fáradszó, azért a Secretarius mellé is segítséget szokás adni.

A szükség szerint egy vagy több arra való

fiatal papot, akik őt a felolvasásban felváltják és másképp is segítségére legyenek. Ezek a Lectorok.

Mivel pedig úgy a tanácskozó, mint az ünnepélyes zsinati ülésekről annak rendje-módja szerint hiteles jegyzőkönyvet kell írni s mivel bizony ez is jó megfigyelő képességet, tudást, gyors ítéletet és fürge, ügyes tollat feltételező tisztt, azért jó előre legalább is két zsinati jegyzőt kell kinevezni.

(Folyt köv)

A szerkesztő üzenetei.

T. A. A vers nem közölhető. Másat, jobbat kérünk.
V. S. Szives elnézésedet kérjük, hogy kimerítő, szép tudósításokat az összehalmozódott anyag miatt csak a közölt alakban hozhattuk. Jó indulatot köszönjük s továbbra is kérjük.

Szőlőoltványok.
Valamint az elmúlt

években is a Küküllőmenti
első szőlőoltványi telep
tulajdonos Caspari Frigyes Medgyes 63.

Nagyküküllőmegye — volt az egyedüli az egész országban, mely vevőinek minden tekintetben kifogástalan minőségű — egészen-fajazonos és teljesen fajtiszta szőlőoltványokat szállított, úgy a jövőben is egyedül a fenti szőlőtelepen kaphatók a legjobb minőségű, a legkülönbözőbb fajú alanyú bor-, csemege-bor — és különleges csemege szőlőoltványok, melyek elültetése által a szőlőbirtokokosok barmulatos eredményeket érnek el. —
Kívánatra, **képes árjegyzék** — számos elismerő levellel — **ingyen és bérmentve.**

Szakvélemények az Esterházy cognacról:

A magy. kir. műegyetem borászati laboratoriuma által hivatalosan megejtett és általunk tudomásul vett vizsgálatok alapján az

Esterházy cognacot

betegjeinknél alkalmaztuk és azt sikeresen használva mint kitűnő minőségű és a francia Cognacokkal vetekedőt, a **legjobban ajánlhatjuk.**

Dr. Tauffer Vilmos egyetemi tanár. Dr. Stiller Bertalan egyetemi tanár. Dr. Reczey Imre egyetemi tanár. Dr. Pertik Ottó, egyetemi tanár. Dr. Kéty Karoly egyetemi tanár. Dr. Angyán Beia egyetemi tanár. Dr. Poór Imre kir. tanácsos, egyetemi tanár. Dr. Barón Jónas egyetemi tanár.

Az Esterházy cognac

minden előkelő fűszer- és csemege-kereskedésben kapható.

Hirdetések

jutányos árban

felvétetnek

e lap kiadóhivatalában.

Főpásztori körlevelek és másnemű könyvek,

avagy diszművek bekötését olcsó árban elvállalja, jól és gyorsan eszközzi

PAPP GYÖRGY könyvkötészet

G y u l a f e h é r v á r t.

A bekötésre szánt körlevelek jól csomagolva a legtávolabbi helyről is be- küldhetők, a pontos összeállításért a vállalat felelősséget vállal.

Felhívjuk a t. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben birtekok eladását, vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását természetesen lehet eszközölni, — továbbá gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, ujságlapokat, szobrokat fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási gazdasági és más eszközöket stb. stb.

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló hirdetés egyszeri közlési díja		K. 10.—
Egy fél oldal		„ 6.—
Egy negyed	„	„ 4.—
Egy nyolczad	„	„ 3.—
Egy tizenhatod	„	„ 2.—
Egy harmincketted	„	„ 1.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetés megrendelése esetén 10% ár-
engedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik és pedig
 cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fillérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona
díj számíttatik fel.

==== **A hirdetések díja előre fizetendő.** ====

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a kiadó-
hivatalba intézendők.

Tisztelettel
a kiadóhivatal.